

'Virustoets pootaardappelen

De berekening van de kans op virus in de nacontrole van pootaardappelen is niet nauwkeurig en pakt uit in het nadeel van de teler. Dat stelt pootgoedteler Gerlof Bergmans uit Wijnaldum (FR). „Een klein beetje schijnzekerheid kan je zomaar duizenden euro's kosten“, vindt hij.

Natuurlijk is hem veel gelegen aan een goede kwaliteit en een goed imago van de Nederlandse pootaardappel. Maar volgens pootgoedteler Gerlof Bergmans zijn de normen voor virus te veel ingestoken op maximale zekerheid voor de afnemer, zonder dat er een duidelijke relatie is met de echte kwaliteit van een partij. „Partijen worden onterecht gedeclasseerd, puur en alleen omdat er niet een heel nauwkeurige toets is. Dat steekt. Als een partij de veldkeuring heeft doorstaan, zou de normstelling voor de nacontrole best wat meer op de hand van de teler mogen zijn”, vindt Bergmans, die samen met zijn vader 40 hectare pootgoed teelt in Wijnaldum (FR). Naast hun eigen akkerbouwbedrijf koelen en sorteren ze voor derden.

De keuring op virus gebeurt in twee stappen. Eerst is er de selectie in het veld, waarbij de keurmeester beoordeelt of een partij uitgangsmateriaal aan de normen voldoet. Omdat niet ieder ras meteen symptomen laat zien, en besmettingen ook nog laat in het seizoen kunnen optreden, volgt in de herfst een nacontrole op basis van een partijmonster. Tot voor kort gebeurde dat met de Elisa-toets, waarbij ogen uit de knollen werden gelepeld en opgekweekt in de kas. In 2013 verruilde keuringsdienst NAK deze werkwijze voor een PCR-toets, een soort DNA-test. Deze wordt gecombineerd uitgevoerd met de bruin- en ringrotcontrole en hij is sneller en goedkoper. Van elke partij, tot maximaal 6 hectare groot, worden standaard 200 knollen verzameld. Verdeeld in vier porties van 50 knollen wordt op schilmateriaal van de navelinden een PCR-test losgelaten. Afhankelijk van het aantal positieve uitslagen wordt de partij via een vast schema in klasse verlaagd.

Met een voorbeeldberekening legt Bergmans uit waar voor hem de pijn zit. „Als je 200 knollen neemt uit een partij E's en twee van de vier reacties test positief, dan wordt de partij verlaagd naar klasse A. De bijbehorende gemiddeld verwachte besmetting is dan 1,4 procent. Dat is ruim binnen de norm van 2 procent, die er in E's mag zitten. Toch wordt hij teruggezet naar A omdat het besmettingspercentage

een spreiding heeft van 0,1 tot 5,3 procent. Er kan dan met 95 procent betrouwbaarheid worden gezegd dat er minder dan 4,6 procent virusziek in de partij zit. Maar voor hetzelfde geld zit er dus nagenoeg niks in. Er is gekozen om zekerheid te geven aan de afnemer. Die 'garantie' komt volledig voor rekening van de teler terwijl de teler ook al betaald heeft voor meerdere veldkeuringen. Zo'n klasseverlaging kost mij 2 cent per kilo. Bij een partij van 100 ton, zo'n 2,5 hectare, is dat 2.000 euro. En dat terwijl je soms bijna zeker weet dat er niks aan de hand kan zijn met een partij. Je mag een herkeuring doen, maar de kosten à 663 euro voor 800 knollen betaal je zelf. Bovendien telt de eerste bemonsteringsuitslag mee waardoor in een geval van een ongelukkige uitslag het heronderzoek dit bijna niet goed kan maken. Het is gelukkig wel zo: hoe meer knollen, hoe nauwkeuriger de toets wordt. Mag er in een monster van 200 knollen maar één positieve reactie zitten van de vier, bij 600 knollen zijn dat er al vijf van 12. Stel dat er 1 procent virusziek zit in een partij E-waardig pootgoed, dan is er een redelijke kans dat ze drie reacties vinden in de eerste toets. In een hercontrole van 400 knollen mag je dan nog maar twee reacties vinden om terug te komen op een E. De partij moet dan SE-waardig zijn. De verwachting is dat er drie reacties worden gevonden. Opgeteld bij de eerste drie worden dat zes reacties op 600 knollen en dan zit je volgens de normtabel weer op een A, terwijl de partij een dikke E verdient.”

Zijn de eerste keer alle vier de reacties positief, dan kan de partij geen A blijven en volgt in eerste instantie een afkeuring. „Die afgekeurde knollen hebben ze onderzocht. Daaruit bleek dat er te vaak onterecht werd afgekeurd. Ofwel, die uitslag zegt eigenlijk niks. De normtabel vermeldt dan ook een spreiding van 1 tot 100 procent. Het bewijst voor mij weer eens de onnauwkeurigheid. Overigens is het sinds dit jaar wel zo dat bij vier positieve reacties een gratis herkeuring van 400 knollen plaatsvindt. Althans, die betalen we uiteindelijk met zijn allen.” In 2015 zijn er bij hem vier partijen

afgekeurd en opnieuw getest. Drie zijn teruggezet naar een A — „hoger kon ook bijna niet doordat de eerste toets meetelt” —, de vierde is na de tweede toetsing alsnog afgekeurd.

Volgens Bergmans moet de pootgoedsector zich afvragen of de rigoureuze klasseverlagingen wel noodzakelijk zijn. „Er wordt heel makkelijk gezegd: 'Het gaat om ons imago in het buitenland. We moeten het zekere voor het onzekere nemen.' De werkelijkheid is dat virusziek nauwelijks een issue is voor afnemers. We krijgen nagenoeg geen klachten uit het buitenland op virus, terwijl er ook partijen zijn die onterecht op klasse blijven. Daarmee wil ik niet zeggen dat telers de teugels maar moeten laten vieren. Maar als je het echt zo belangrijk vindt om zoveel zekerheid te bieden, moet je ervoor zorgen dat je een goede toetsmethode hebt, in plaats van al die partijen weg te gooien.”

Tegelijkertijd signaleert hij dat veel van de partijen E-materiaal alsnog als A worden verkocht aan de eindafnemer. „Daar stoor ik mij aan. Zet dan je toets anders op. De PCR-toets werkt goed als het gaat om de vraag: zit er virus in, ja of nee? We hebben dus een tool om snel het kaf van het koren te scheiden. Hartstikke mooi, maar laat het daarbij. Want als het gaat om klasseverlaging is de betrouwbaarheid gewoon niet hoog genoeg. Er bestaat geen test waarmee je de mate van besmetting heel nauwkeurig in kaart kunt brengen, of je moet al tienduizenden knollen gaan onderzoeken. Voor bacterieziek geldt uiteraard een heel ander verhaal. Daar kunnen we niet voorzichtig genoeg mee zijn. Maar bij virus zijn de maatregelen totaal uit verhouding. Ik hoop dat andere telers niet te gemakkelijk denken: 'We zullen wel iets verkeerd hebben gedaan in de luisbestrijding.' Je kunt alles goed hebben gedaan en toch aan de verkeerde kant van de toets uitkomen. Sterker nog, die kans is groot, bijna willekeurig. Wat de test nu vooral doet, is bepalen wat jij als prijs voor je poters krijgt. We doen aan schijnzekerheid en de teler is de klos.” ■

is een dure loterij'

'Virusziek is nauwelijks een issue voor afnemers'

Uitgesproken

In de rubriek Uitgesproken komen mensen aan het woord met een uitgesproken opvatting, mening of visie over zaken die in de akkerbouwsector spelen. Het doel is een podium te bieden voor nieuwe visies, krachtige pleidooien, opmerkelijke drijfveren, wringende ergernissen en andere zaken die de akkerbouw 'in het hoofd en in het hart' raken. Wilt u zich ook een keer uitspreken? Mail de redactie via redactie@akker.nl en wij nemen contact met u op.